

İLK MAHNISININ İFAÇISI Bülbül olan bəstəkar

AZƏRBAYCANIN İLK DIPLOMLU QADIN BƏSTƏKARI ƏDLƏ HÜSEYNZADƏ 89 İLLİK ÖMRÜNÜN ŞİRİNLI-ACILI XATIRƏLƏRİYLƏ YAŞAYIR

“89 yaşındayam. Bu boyda zahansız qəbul etdim. Bu məktəbdə də ilk gündən nizam-intizamlı, səvadlı tələbə kimi fərqlənməyə, eləyi təqəddü ilə oxumağa başladım. İki il sonra aliə həyatı qucdum. İnstitutu fərqlənmə diplomu ilə bitirəndə kinyaqı mübəndis-texnolog ixtisası üzrə işləmək mənə qismət olmadı. Çünki təyinatla zavodların birinə işləməyə göndəridiyim günlərdə üçüncü övladım dünyaya gəldi və mən üç illik analıq məzuniyyətimə çıxdım”. Texnikumda, institutda keçən tələbəlik illərini ömrünün ən gözəl, qazanılmış illərindən sayır. Çünki həmin illərdə maraqlı göstərdiyi dəqiq elmlər sahəsində bilik-

Rzayeva olduğunu öyrəni: “Çox təəcübləndim. Öz-özümə düşündüm ki, deməli qızlardan da bəstəkar olaırmış. Bu fikrə elə bil üreyimi yerindən oynatdı. Eyə qayıdış şər kitablarım, jurnal-ərlə qarsına tökdüm. Çox arayıb-axardıqdan sonra İsmayıl Soltanım “Yadigar” əsərini seçərək piano arxasına keçdim”. İlk məh-nəsi üzərində çox çalışıb. Özü razı qalandan sonra “Yadigar”ın not dəftərini götürüb Konservatoriyaya gəlib: “Gəlib dayanmışam Üzeyir əminin kabinetinin qar-pının ağzında. İçəri girməyə cə-sarət eləmiş, əlində not dəftəri titrəyirəm. Ordan ötən Konser-

lərimi genişləndirib, dünya şöhrətli azərbaycanlı pedaqoqlardan dərslə alıb: “O zaman mənə kənardan bir-xan düşürdü ki, bu adamın hansısa bir problemi, dərdi yoxdur. Doğrudan da mənə anlayın, sadə, səmimi, ziyalı həyat yoldaşım, gözəl uşaqlarım vardı. Ancaq özümə yer tapa bilmirdim. Musiqi mənə gəgürdü. 1942-ci ildə, kiçik qızımın 3 yaşı olanda onu bağçaya və-rib Konservatoriyaya, Üzeyir Hacı-bəyovun yanına yollandım. Kabi-

netinə daxil olub ona: “Üzeyir əmi çox pəşmanam - dedim. - Mənə elə gəlir ki, səsim var. Xahiş edirəm yoxlayın”. Üzeyir əmi kafibəni otəgünə çağırub sabaha kö-münəsi təyin etdi”. Səhəri gün tə-nimmiş musiqicilərdən ibarət olan komissiya üzvləri toplaşdı və Ədlə Hüseynzadə onların qarşısında bir neçə mahnı ifa etdi. Onun səsi ni dinləyən komissiya üzvləri be-yənməklə yanaşı, “büzdə tapılma-yan meteo-sopranodur” deyə çox seviniblər. Həminən çox sevənən isə Üzeyir bəy olub. Ədlə Hüseynzadənin orta musiqi savadının olduğunu bilən bəstəkar onun Konservatoriyaya qəbul olumması barədə əmr verib: “Konservatori-yada əvvəlcə Kolotovun sinfində oxudum. Üç-dörd aydan sonra Üzeyir bəyin göstərişi ilə Azər-baycanda vokal sənətinin banisi olan Bülbülün sinfində təhsilimi davam etdirməyə başladım”.

“İLK ƏSƏRİMİ ÜZEYİR BƏYƏNDİ, BÜLBÜL OXUDU”

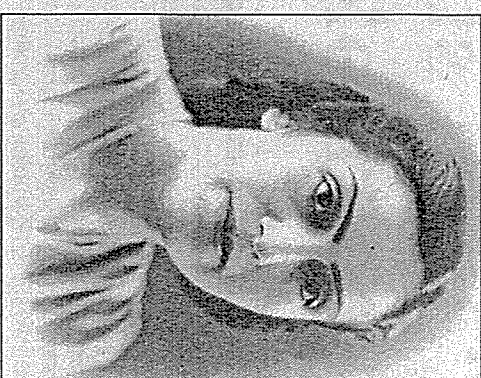
O illərdə hələ Azərbaycanla qadın bəstəkarları yox idi. Konservatoriyanın vokal şöbəsində təhsil alan Ədlə Hüseynzadə hər gün Üzeyir bəyin ətrafında dolanan bə-lacəboy, qarayamz bir qız götürüb. Sonradan onun Üzeyir bəydən bəstəkarlıq dərsləri alan Ağbəcə-

başqa tanınmış müğənnilərin də ifa etdiyi bu mahnı uzun illər Bülbülün repertuarından düşməyib.

AZƏRBAYCANIN İLK DIPLOMLU QADIN BƏSTƏKARI

İlk bəstəkarlıq işinin ustalarını tərəfindən bəyənilməsi Ədlə Hüseynzadəni həvəsləndirib. Konservatoriyanın vokal şöbəsi ilə yanaşı, Üzeyir bəyin bəstəkarlıq sinfində də təhsil almaqla yanaşı, yeni mahnılar yazmağa başlayıb. Bir gün Üzeyir bəy ona Nigar Rəfiyevanın bir şeirini gətirib və həmin əsərə mahnı yazmasını tapşırıb. Başqasının seçdiyi mahnı mahnı yazmağı xoşlamayan Ədlə Hüseynzadə müəllimə “yox” deyə bilməyib: “Ancaq çox narahət olmuşdum. Fikirləşirdim ki, mahnımı yazsa biləcəyəmmi? Mahnı üzərində işləyəndə təəcübləndim. Üzeyir əmi mənə mahnımı yazmağım üçün sanki məsləhət yox, onun planını vermişdi”. İlk dəfə Bülbülün oxuduğu bu mahnı da Ədlə Hüseynzadəyə uğur gətirib. 1944-cü ildə o, SSRİ Bəstəkarlar İttifaqına üzv qəbul olundu. Sonra Ədlə Hüseynzadəni Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqı da öz sıralarına daxil etdi: “Məktəbdə müəllimlərin də təəcübləndirdilər ki, dərslə, allayə, yaradıcılığa necə vaxt ayıra bilə-ram. Mən tənbəl adam deyildim. Ona görə də hər şeyə vaxt tapırdım. Eyvə az-az hallarda kö-məkçim olardı. Buna baxmayaraq söz-söhbət üçün əsas ver-məz, problem yaratmırdım. Pə-lətlərlərimi də həmişə özüm tikə-rdim. Dərslərimə hazırlıqsız gə-tirdiyim gün olmazdı. Konservato-riyanı əvvəldən sonadək əlaqə-tə-qaidü ilə oxudum. Mən Azər-baycanın ilk diplomlu qadın bəstəkarıyam”.

Azərbaycan musiqi sənətində həmişəlik yaşayacaq, neçə-neçə müxtəlif janlı əsərlərin müəllifi-
dir Ədlə Hüseynzadə. Onun mahnı-
larını, ariyalarını böyük sənə-
karlar ifa etdi. Onların bir çoxu
lent yazılarının yaddaşındadır.
Bəstəkar birçə ona təəssüflənir ki,
öz ifasında mahnılarını lentə aldır-
mayıb: “Həyat yoldaşım incəsə-
nəti çox sevdi. Ancaq mənim
müğənni olmağınə etiraz etdi.
Sözün düz, özümlün də belə fik-
rim yox idi. Onun sözlərindən
sonra ümumiyyətlə, müğənnili-
yə üz tutmaq istəmədim”. Amma
nə yaxşı ki, Üzeyir Hacıbəyov bizi
o gözəl səsi dinləməkdən məhrum
etməyib: “1944-cü ildə Üzeyir
əmi mənə yanına çağırub dedi ki,
istəyirəm “Arşın mal alan” fil-
minə Asiyanın mahnısını sən
oxuyasan. Deyilən gün gəldim
Səsyazna Studiyasına, gördüm
müğənnilər bir otəgə yığışıb göz-
ləyirilər. Mənim gəlişimin səbə-
bini biləndə dedilər ki, gör indİ
Niyazi sənin başına nə oyun açə-
caq, 10 saat səni Səsyazna Stu-
diyasında saxlayacaq. Doğrudan
da Niyazi öz işinə çox ciddi, sərt
bir adam idi. Amma mənim
ifam xoşuna gəldi. Elə ilk oxu-

mağımı lentə yazdırdı. Bir dəfə də Asiyanın mahnısını rus dilin-
də oxudum onu da yazdılar. Stu-
diyadan çıxanda hamı mənə tə-
əcüblə baxırdı”.

“VƏSLİN HƏVƏSİ” ÖMRÜMÜ SON ANA YETİRDİ”

“Mənim tələyim çox qaribə
oldu. Allah məndən nə sədəti,
nə də həsrəti, ağrını əsirgədi.
1937-ci il ömrümdən ağır il kimi
keçdi. O zaman Azərbaycanda
olan İran pasportu vətəndaşları
sürqün etməyə başladılar. Mə-
nim qardaşımın da İran paspor-
tu vardı. Biz əsl iğvəşlərliyik.
Atam da başqaları kimi qardaş-
mın əsgər göndərlməməsi üçün
onun pasportunu belə saxlayır-
dı. Əvvəl qardaşımın atam və
əminim aparıldı. Sonra anama xə-
bər gəldi ki, biz də yığılmalıyıq.
Anam yazıq mənim dərdivinə
qalınsdı. Çünki o biri bacıları-
nın alması yox idi, mənimsə hə-
yat yoldaşım, iki uşağım vardı.
Onları məndən alıb həyat yolda-
şına verərək mənə alləməli be-
rəbər İrana sürqün etməliydilər.
Anam çox çalışdıqdan sonra
mənim Bakıda qalmağınə razı-
lıq ala bildi. Özləri isə sürqün
edildilər”. 20 il döğmələrimin tələ-
yindən tamamilə xəbərsiz yaşə-
yıb. 1957-ci ildə İrandan gələn
məktubun ünvanına baxan kimi
kimi anasımın xətinini tanıyıb:
“Məktub əlində hıçqırrı, özün-
də güc tapıb onu açə bilmirdim.
Birtəhər özünü ələ aldım. San-
ki anamın ətri gələn məktubu
dönə-dönə oxudum”. Bir müd-
dət sonra icazə alaraq anasının
Bakıya gəlməsinə nail olub.
Həsrətin ömrünü azaltmaq
üçün onu 2 il yarım qonaq saxla-
yıb: “İrana gəldib atamı, qarda-
şımı, bacılarımlı onların övədlə-
rini götərmək mənə qismət olma-
dı. Dəfələrlə icazə istədim.
Moskvadan cavab gözləyə-gö-
ləyə hazırlaşdım, ancaq icazə
veriləndi. Anam danışırdı ki,
atam gecə-gündüz tranzistora
qulaq asırmış ki, mənim mahnı-
larımı eşitsin. Çox uzun ömür
sürən atam həyatının son günlə-
rində mənim həsrətimni xüsusi-
lə ağır çəkib. Anam deyirdi ki, ra-
dioda Bülbülün sənin “Vəslin hə-
vəsi” əsərini oxuyanda atanı:
“Mən dünyam ən xoşbəxt ada-
mıyam” dedi. İki gün sonra da
dünayasını dəyişib”. Qardaşı bur-
da İran pasportu ilə Ləninqrədd
Rəssamlıq Akademiyasını bitirib,
Sonralar Frənda da rəssam kimi tə-
əllüyyət göstərüb. Ədlə Hüseyn-
zadənin iki bacısı isə tanınmış musi-
qicilər olublar və onların hər ikisi-
nin adı professor kimi Enslopedi-
yaya düşüb.

Zöhrə FƏRƏCOVA

“MƏN BİR QƏDƏR QƏRİBƏ İNSAN OLMUŞAM”

Ürəyeyatınlı səsi, gözəl musi-
qi duyumu olduğunı bilənlər çox
olub. Müəllimləri onun musiqiyi
olacağına əminiydilər. Lap kiçik
yaşlarından qardaşı skripkada, ba-
cısı isə pianoda mahnılar ifa edər,
o da oxuyardı. Onu dinləyən vali-
deynləri, qohum-qoşnu da Ədlə
Hüseynzadənin incəsənət sahəsi-
nə üz tutacağına düşündülər. An-
caq o, orta məktəbin sekkizinci
sınıfını bitirəndə sənədlərini Səna-
yə Texnikumuna verib: “Rəziyay-
yatı da musiqi qəder sevirdim.
Çoxlarının tənəmlilə fərqli hesab
etdiyi bu iki sənət arasında həddin-
dən artıq yaxınlıq, bağlılıq görür-
düm. Texnikumu ələ gymətilərlə
başqa vurdugum üçün Azərbaycan
Dövlət Neft-Kimya İnstitutuna im-